

KS. STANISŁAW DZIEKOŃSKI

POWOŁANIE JAKO ISTOTNY PROBLEM WSPÓŁCZESNEJ KATECHEZY

Każda ważna rocznica jest znakomitą okazją do wspomnień i rozwijania tematów związanych z życiem osoby obchodzącej jubileusz. W niniejszej refleksji chciałbym skupić się na tym, co wypełniło całkowicie całe życie Siostry Profesor Haliny Wrońskiej – na powołaniu, które jest jedną z ważniejszych kwestii współczesnej katechezy. Będzie to próba wyjaśnienia, jak rozumieć powołanie, dlaczego powołanie jest istotnym tematem dzisiejszej katechezy, ile miejsca poświęca się problematyce wychowania na poszczególnych etapach edukacji dzieci i młodzieży, wreszcie jaką rolę mają do odegrania główne środowiska katechezy w odkrywaniu i kształtowaniu powołania?

1. ROZUMIENIE POWOŁANIA

Termin „powołanie” może być różnie rozumiany, przy czym w chrześcijaństwie powołaniem najogólniej określa się wezwanie człowieka przez Boga do określonego sposobu życia czy do spełnienia określonych zadań. Taką interpretację znajdujemy m.in. w *Słowniku Języka Polskiego*, ale o wiele więcej treści podają, oczywiście, opracowania teologiczne, wskazujące na związek między powołaniem życiowym i powołaniem do świętości. Wyjaśnia się, że powołanie to przeświadczenie danego człowieka, że określona forma życia odpowiada przyzwalającej albo nakazującej woli Boga i jest realizacją zadania życiowego, pozwalającą człowiekowi osiągnąć zbawienie¹. Trzeba

---

Ks. dr hab. STANISŁAW DZIEKOŃSKI, prof. UKSW – kierownik Katedry Psychologicznych i Pedagogicznych Podstaw Katechetyki UKSW, dziekan Wydziału Teologicznego UKSW, konsultor Komisji Wychowania Konferencji Episkopatu Polski; adres do korespondencji: ul. De-wajtis 5, 01-815 Warszawa; e-mail: stand7@wp.pl

¹ Por. K. R a h n e r, H. V o r g r i m l e r. *Mały słownik teologiczny*. Warszawa 1987 s. 347.

koniecznie zauważyć, że w refleksji teologicznej powołanie do świętości i powołanie życiowe znajdują się na tej samej płaszczyźnie, ponieważ – jak się wyjaśnia – jedna istotowo świętość realizowana jest w bogactwie osobowym wezwanych². Stanowisko to jest istotne dla prowadzenia dalszej refleksji, w której główna uwaga zostanie skoncentrowana nie tyle na poszczególnych rodzajach powołania, ale na ukazaniu znaczenia katechezy w formacji powołania w ogóle.

ARGUMENTY ZA OBECNOŚCIĄ PROBLEMATYKI POWOŁANIA W KATECHEZIE

Wyjaśniając, dlaczego temat powołania jest obecny w katechezie, trzeba zwrócić uwagę przede wszystkim na naturę powołania i katechezy. W każdym rodzaju powołania – zarówno w powołaniu do świętości, jak i w powołaniu życiowym – występuje wezwanie ze strony Boga i odpowiedź człowieka. Pomoc człowiekowi w odkryciu wezwania Bożego i udzieleniu adekwatnej odpowiedzi jest natomiast jednym z podstawowych zadań katechezy, co w szczególny sposób dostrzega się w modelu kerygmatycznym³.

Ważnym źródłem motywacji za szczególnym potraktowaniem problematyki wychowania we współczesnej katechezie jest kontekst społeczno-kulturowy i pedagogiczny, w jakim żyje dzisiejszy człowiek. Lansowane współcześnie tendencje urządzenia świata, prowadzenia wychowania i tworzenia kultury według założeń postmodernizmu nie sprzyjają właściwemu zrozumieniu prawdy o sobie, o drugim człowieku i świecie. Promocja subiektywizmu, relatywizmu i absolutnej wolności, z jaką mamy do czynienia w społeczeństwie ponowoczesnym⁴, stanowią też ogromne zagrożenie dla właściwego odczytania powołania. Jego treść bowiem nie jest zależna od widzimisię jednostek. Odczytanie powołania domaga się otwarcia na prawdę pochodzącą od Boga. Po drugie, w wezwaniu, jakie Bóg kieruje do człowieka, zawarty jest określony ideał, którego przyjęcie domaga się od człowieka samoformacji, podporządkowania swego życia wskazaniom Boga. Elementy te odnaleźć można we wspólnym wszystkim ochrzczonym powołaniu do świętości, które otrzymało swój nowy wyraz w dokumentach Vaticanum II, zwłaszcza w kon-

² Por. I. Werbiński. *Świętość w świetle dekretów beatyfikacyjnych i kanonizacyjnych po Soborze Watykańskim II*. Warszawa 1993 s. 170-171.

³ Por. W. Koska. *Katechetyka*. Poznań 1993 s. 71.

⁴ Por. M. Dziewiecki. *Wychowanie w dobie ponowoczesności*. Kielce 2002 s.15-17.

stytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium*. Ojcowie Soboru wyjaśnili, że świętość chrześcijan, która wyraża się w pełni życia chrześcijańskiego i doskonałości miłości, domaga się posłuszeństwa głosowi Boga Ojca, podążania za Chrystusem ubogim, pokornym i dźwigającym krzyż, poddania się kierownictwu Ducha Świętego⁵. W tym miejscu nasuwa się istotne stwierdzenie, że pomoc w odkryciu i realizacji powołania może płynąć głównie ze strony wychowania opartego na wartościach chrześcijańskich. Takie wychowanie występuje natomiast w katechezie.

3. PROBLEMATYKA POWOŁANIA NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH KATECHEZY

W *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* działalność katechetyczna ukierunkowana na kształtowanie powołania uwiadacza się najbardziej w formacji moralnej i w wychowaniu do życia we wspólnocie. Zadania te są rozpisane na poszczególne etapy edukacji religijnej.

3.1. PRZEDSZKOLE I SZKOŁA PODSTAWOWA

Na poziomie przedszkola należy budzić w dziecku potrzebę rozwijania własnej dojrzałości, uczyć odpowiedzialności za innych, za rozwój w nim życia wiary. Będzie to wymagało uczenia konkretnych form bycia we wspólnocie, przejmowania na siebie wynikających z tego obowiązków. Trzeba też pomagać dziecku w odkrywaniu Bożego zamiaru względem niego oraz kształtować w nim umiejętność poznawania prawdy o sobie i innych ludziach.

Problematyka związana z odkrywaniem powołania jeszcze mocniej wybrzmiewa w programie katechezy realizowanej w klasach I-III, a więc wprowadzającej w rzeczywistość sakramentów pokuty i Eucharystii. Za szczególnie istotne uznać trzeba postulaty dotyczące:

- rozwijania w katechizowanym postawy zaufania do Boga i udzielenia odpowiedzi na jego wezwanie;
- kształtowania świadomości przynależenia do społeczności Kościoła i odnajdywania w niej swojego miejsca;

---

⁵ Por. Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*. W: *Sobór Watykański II. Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*. Poznań 1968 nr 40-41. Stosowany skrót: KK.

– formowanie osobowości na przykładzie wzoru świętych⁶.

W nauczaniu zintegrowanym, tj. na poziomie klas IV-VI szkoły podstawowej, do wymienionych wyżej zadań dochodzą jeszcze inne:

- interpretacja własnego, ludzkiego życia w świetle wezwania Bożego;
- kształtowanie refleksyjnej postawy wobec różnych sytuacji życiowych i zobowiązań moralnych;
- nabywanie umiejętności odczytywania własnych zadań we wspólnocie rodzinnej, kościelnej, koleżeńskiej czy szkolnej⁷.

3.2. GIMNAZJUM

Wyjątkowe zadania stawiane są przed katechezą młodzieży szkoły gimnazjalnej. Jest to spowodowane głównie specyfiką wieku dorastania. W tym bowiem czasie dokonują się zmiany rozwojowe związane m.in. ze sferą osiągnięć. Młody człowiek uświadamia sobie – bardziej, niż miało to miejsce do tej pory – własne dążenia i cele, zdolności, jakie posiada, szanse i ograniczenia ich realizacji. U młodzieży w gimnazjum następuje też wzrost autonomii emocjonalnej i autonomii przy podejmowaniu decyzji. Dorastający coraz bardziej chcą sami decydować o własnym losie, dążą do osiągnięcia pełnej niezależności. Równocześnie kształtuje się w nich tożsamość, dzięki której rośnie szacunek i zaufanie do siebie, wiara we własne siły, przekonanie o słuszności wyboru drogi życiowej⁸.

Zmiany rozwojowe związane ze sferą osiągnięć, niezależności i tożsamości nastrożają wielorakich problemów wychowawczych, będących w dużej mierze skutkiem doświadczania napięć między potrzebą samodzielności a ograniczeniami narzucanymi przez rodziców, wychowawców, nauczycieli⁹. W tym właśnie czasie otwierają się też nowe możliwości, przede wszystkim dość intensywnie przebiega dojrzewanie religijne, dokonujące się na drodze trzech procesów psychicznych: interioryzacji, absolutyzacji i socjalizacji. Interioryzacja pozwala młodemu człowiekowi osobiście zaakceptować wartości religijne przekazane mu wcześniej w ramach edukacji religijnej. Z osobistą akceptacją wartości równolegle dokonuje się proces absolutyzacji,

---

⁶ Por. Konferencja Episkopatu Polski. *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Kraków 2001 s. 26-27. Stosowany skrót: PPK.

⁷ Por. tamże s. 38-39.

⁸ Por. R. M u r a w s k i. *Problematyka wieku dorastania*. W: *Teoretyczne założenia katechezy młodzieżowej*. Red. R. Murawski. Warszawa 1989 s. 71-73.

⁹ Por. PPK s. 49-53.

czyli porządkowania przez jednostkę przyjętych wartości, ich selekcji, układania według określonej hierarchii. Na czoło wychodzą te idee, które są najważniejsze dla życia wychowanka, jego egzystencji¹⁰. U młodego człowieka bardziej dochodzi do głosu potrzeba znalezienia swego miejsca w świecie i w Kościele, czyli odczytania powołania życiowego zgodnie z wolą Boga. Element ten został zauważony w *Podstawie programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, która równocześnie kładzie nacisk na to, aby wprowadzać katechizowanych do przestrzegania miłości w zakresie indywidualnym i wspólnotowym¹¹.

3.3. SZKOŁY PONADGIMNAZJALNE

Najwięcej treści dotyczących odkrywania i realizacji powołania odnajdujemy jednak na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej, co nie dziwi, jeśli uwzględnimy, że młodzież na tym etapie rozwoju bezpośrednio przygotowuje się do podjęcia ról człowieka dorosłego, chce samodzielnie decydować o własnym losie, autonomicznie dokonywać wyborów w zakresie pracy zawodowej czy stanu. Naprzeciw tym dążeniom wychodzi katecheza, stawiająca sobie za cel pomoc młodemu człowiekowi w odnalezieniu swego miejsca w rodzinie, świecie, we wspólnocie Kościoła¹². Życie chrześcijańskie jest ukazywane jako droga ku doskonałości. Podkreśla się przy tym konieczność kształtowania w katechizowanych zdolności do samodzielnego analizowania zjawisk zachodzących w społeczeństwie i krytycznej ich oceny. Porusza się problem permanentnej formacji chrześcijanina oraz szczegółowe zagadnienia z zakresu etyki małżeńskiej i bioetyki, mass mediów, patologii życia społecznego. Oddzielną grupę zagadnień stanowią praca, bezrobocie, sposoby życia w sytuacji braku pracy, szukanie realizacji powołania w służbie innym¹³.

---

¹⁰ Por. R. Murawski. *Problematyka wieku dorastania* s. 75-78.

¹¹ Por. PPK s. 49-53.

¹² Por. *Program nauczania religii*. Kraków 2001 s. 107.

¹³ Por. PPK s. 73.

4. ROLA PODSTAWOWYCH ŚRODOWISK KATECHEZY W KSZTAŁTOWANIU POWOŁANIA

Program odkrywania i realizacji powołania, kreślony przez katechetyczne dokumenty Kościoła katolickiego w Polsce, jest ważnym punktem odniesienia, a nawet podstawą dla sprecyzowania zadań rodziny, parafii i szkoły. Te trzy środowiska uznaje się za pierwszorzędne w katechezie.

4.1. RODZINA

Pierwszym i najbardziej podstawowym środowiskiem jest rodzina, której prawo do wychowania wypływa z samej natury. Kościół przypominał o tym wielokrotnie, zwłaszcza zaś wtedy, kiedy prawo rodziny do wychowania było podważane, a przynależne jej obowiązki dotyczące wychowania dziecka próbowano przenieść na inne instytucje, pozostające pod nadzorem państwa i jego dyrektywami. Kryzys małżeństwa i rodziny zawsze odbijał się na jakości wychowania dziecka. Pogląd ten znajduje potwierdzenie również dzisiaj. Dostrzegalne coraz częściej u młodych ludzi poczucie utraty sensu życia, zatrącanie własnej tożsamości, brak nadziei na przyszłość, niezdolność do wejścia we właściwe relacje z innymi, kryzys wiary – to tylko niektóre skutki spowodowane zagubieniem współczesnej rodziny bądź jej sprzeniewierzeniem się posłannictwu wychowawczemu. Tymczasem rodzina chrześcijańska – jak wyjaśnili Ojcowie Soboru Watykańskiego II – jest pierwszym miejscem, gdzie człowiek uczy się miłości do Boga i ludzi, stanowi ona pierwsze seminarium. W rodzinie dzieci, otoczone miłością, łatwiej, jakby naturalnie przyswajają sobie z biegiem lat wypróbowane formy kultury ludzkiej¹⁴. Papież Jan Paweł II podkreślił natomiast, że rodzina dostarcza narodowi nowych członków, włącza ich w dziedzictwo historyczne i kulturowe, jakim naród dysponuje. Tożsamość rodziny identyfikuje się w jakimś stopniu z tożsamością narodu, do jakiego rodzina należy. Rodzina przyczynia się do specyficznej suwerenności, jaką naród zawdzięcza dzięki swej kulturze i językowi¹⁵.

Do realizacji tej zaszczytnej misji musi być jednak spełniony jeden podstawowy warunek – rodzina ma tworzyć Kościół domowy, ma być zdrowa moralnie. Będzie to czynić m.in. realizując w sobie właściwy sposób

¹⁴ Por. tamże.

¹⁵ Por. Jan Paweł II. *List do rodzin*. Watykan 1994 nr 17.

zadania związane z formacją dziecka w wierze, niosąc mu pomoc w odkrywaniu i realizacji powołania. Ideał ten domaga się podjęcia szeregu bardziej szczegółowych działań, związanych zwłaszcza z kształtowaniem w dziecku prawdziwego obrazu Boga, wychowaniem do modlitwy, formacją liturgiczną, wychowaniem biblijnym, formacją moralną, która w sposób szczególny wiąże się z wprowadzaniem w świat wartości, przekazywanych m.in. za pośrednictwem kultury¹⁶. W kontekście współczesnej deprecjacji wartości, a nawet wulgaryzmu, jaki coraz częściej wkracza do kultury, na rodzinie będzie spoczywał obowiązek wprowadzania dziecka w przestrzeń kultury chrześcijańskiej, pobudzającej do refleksji, komunikującej odbiorcy treści o wielkich walorach duchowych, otwierających na Boga i na drugiego człowieka¹⁷.

4.2. PARAFIA

Współczesna rodzina chrześcijańska nie jest jednak w stanie sama zrealizować powierzonej jej przez Boga i Kościół misji wychowania dziecka, w tym wprowadzenia go w kulturę chrześcijańską. Potrzebuje wsparcia przede wszystkim ze strony parafii i jej duszpasterzy. Dzisiejsze uwarunkowania domagają się w jakiejś mierze stałej formacji rodziców, która mogłaby być podjęta w ramach katechezy dorosłych¹⁸. Część spotkań należałoby poświęcić ukazywaniu szczególnej misji rodziny w Kościele powszechnym. Nie mniej ważne jest przedstawienie dogłębnej argumentacji za podjęciem zadań ukierunkowanych na chrześcijańskie wychowanie dziecka czy motywów, które stanowiłyby dla rodziców zachętę do włączenia się w realizację programu wychowawczego. Dzisiejsi rodzice bowiem coraz częściej dyspensują się od wychowania dziecka, zwłaszcza religijnego, przekazując tę misję wykwalifikowanym osobom: księżom, siostronom zakonnym, katechetom. U podstaw tej postawy znajduje się przekonanie o braku czasu na zajęcie się w ogóle dzieckiem, jak też procesy laicyzacji i dechrystianizacji, znieczulającej na potrzebę religijnego wychowania dziecka¹⁹.

¹⁶ Por. E. Osowska. *Formacja eklezjalno-liturgiczna dziecka w wieku przedszkolnym w rodzinie*. W: *Katecheza w Kościele i dla Kościoła*. Red. R. Czekalski. Płock 2006 s. 257.

¹⁷ Por. A. Potocki. *Wychowanie religijne w polskich przemianach*. Warszawa 2007 s. 42-44.

¹⁸ Por. S. Dziekoński. *Formacja rodziców we współczesnych modelach katechezy dorosłych*. W: *Katecheza dorosłych we wspólnotce Kościoła*. Red. K. Misiaszek. Warszawa 2002 s. 187-188.

¹⁹ Por. Potocki. *Wychowanie religijne w polskich przemianach* s. 49-50.

Do parafii należy też zapoznanie rodziców z zadaniami związanymi z chrześcijańskim wychowaniem dziecka, przy czym nie wystarczy zdawkowa informacja, przypomnienie obowiązków. W wielu wypadkach zauważa się potrzebę poprowadzenia warsztatów, zapoznających rodziców nie tylko z treścią zadań, ale też metodyką ich realizacji. Podczas takich spotkań do treści teologicznych zostaną zatem dołączone kwestie natury dydaktycznej, psychologicznej i pedagogicznej, a w prowadzenie spotkań zostaną włączeni nie tylko duszpasterze, teolodzy, ale też dydaktycy, pedagodzy, psycholodzy, praktycy zajmujący się wychowaniem, twórcy kultury. Docenić w tym trzeba znaczenia świadectw prezentowanych ze strony małżonków – rodziców chrześcijańskich. Konieczność takiego przygotowania dochodzi do głosu zwłaszcza wówczas, gdy uświadomimy sobie, że wielu współczesnych rodziców i jakaś część tzw. dobrych rodzin wykazuje ogromną dysfunkcję w dziedzinie wychowania dzieci. Realizacja katechezy skierowanej ku rodzinie i rodzicom, jak i prowadzenia warsztatów, natrafia jednak na poważne przeszkody. Niewątpliwie jedną z nich jest opór ze rodziców, co do włączania się w podejmowane przez parafię inicjatywy, przy czym są jeszcze bariery stawiane ze strony szeroko rozumianego duszpasterstwa. Część kapłanów przekonanych jest jedynie do tzw. duszpasterstwa tradycyjnego, postrzegają Kościół bardziej jako sprawnie funkcjonującą instytucję religijną do obsługi petentów niż wspólnotę ludu Bożego. Brak jest zrozumienia, że również w Polsce, a nie tylko w Europie Zachodniej, potrzebna jest nowa ewangelizacja. Ciągłe pozostawiana jest na uboczu kwestia duszpasterstwa dorosłych, główny wysiłek skoncentrowany jest na katechezie dzieci i młodzieży²⁰. Pewnym usprawiedliwieniem tej sytuacji jest fakt, że brakuje właściwych programów, które pozwoliłyby realizować wspomniane wyżej propozycje. To, co odnajdujemy w programach katechezy w ramach współpracy środowisk katechetycznych, jest istotne, ale wyznacza jedynie główne kierunki.

Troska duszpasterzy o budzenie i formowanie powołań wymagać będzie podjęcie działań ukierunkowanych bezpośrednio na dzieci i młodzież. Chodzi o prowadzenie katechezy, która stanowiłaby podstawę dla szkolnego nauczania religii, siłą rzeczy nastawionego bardziej na przekaz informacji niż na budzenie wiary. W tym względzie są podejmowane określone działania, szczególnie w ramach przygotowania do Pierwszej Komunii Świętej i bierzmowania. Praktyka pokazuje jednak, że są one niewystarczające.

---

²⁰ Por. K. N y c z. *Doświadczenie katechezy ostatnich lat w perspektywie wyzwań pluralistycznej przyszłości*. W: *Polska wobec pluralizmu jednoczącej się Europy*. Red. A. Offmański. „Studia i rozprawy” 2004 nr 3 s. 140.

Odczuwa się brak działań kształtujących postawę odpowiedzialności za wspólnotę, w której żyje i rozwija się wychowanek, wzmacniających w nim tożsamość chrześcijańską. Wydaje się, że w tym względzie jest wiele do zrobienia, przy czym mamy również pewne osiągnięcia czy doświadczenia, które mogłyby być odniesione do współczesności. Jednym z nich jest ruch oazowy. Obecnie pozostaje on trochę na uboczu i powszechnie zauważalne jest jego osłabienie, a ongiś był bardzo silny, zapewniał świetną formację liturgiczną, biblijną i eklezjalną, w dużej mierze był przestrzenią budzenia powołań²¹. Oaza dawała dzieciom i młodzieży możliwość nie tylko doświadczenia Boga z wykorzystaniem wszelkich osiągnięć teologicznych, jakie przyniósł ruch kerygmacyjny, z uwzględnieniem metodyki odpowiadającej poziomowi rozwoju adresata, ale też była dobrą propozycją formacji stałej, realizowanej w parafii. To w ramach systematycznych spotkań prowadzonych w grupach oazowanych młody człowiek uczył się, na czym polega „nowa kultura”, kim jest „nowy człowiek”. W dzisiejszych czasach – dechrystianizacji i laicyzacji – taka formacja będzie domagała się wcześniej ewangelizacji, a przede wszystkim wyjścia do młodego człowieka, bycia z nim, poświęcenia mu czasu, otwarcia przed nim drzwi salek parafialnych. Chodzi o to, by kościół parafialny i całe jego otoczenie były dla dzieci i młodzieży drugim domem, miejscem radości, nadziei, spełnienia, twórczego zaangażowania. Uwarunkowania, w jakich wzrasta dzisiaj młody człowiek, domagają się, aby domy parafialne, dawne salki katechetyczne wypełniły się młodymi ludźmi, aby stanowiły miejsca nie tylko pogłębionej formacji religijnej, ale w pewnym stopniu ośrodki kultury ogólnoludzkiej i chrześcijańskiej. Uwaga ta odnosi się nie tylko do duszpasterstwa prowadzonego w dużych parafiach miejskich, ale też do duszpasterstwa realizowanego z dala od zgiełku dużych aglomeracji. Zbyt często właśnie na tych terenach przystanek autobusowy staje się jedynym po domu rodzinnym miejscem spotkań, samoedukacji i krzewienia subkultury.

4.3. SZKOŁA

Wskazując na parafię jako szczególne miejsce formacji powołania do świętości realizowanej na różnych drogach życia, nie można pominąć milczeniem jej roli względem szkoły. W nauczaniu Kościoła, odnoszącym się zwłaszcza do wychowania i katechezy, szkoła jest ukazana jako jedno

---

²¹ <http://www.niedziela.diecezja.torun.pl/2007/0726/struzanowski.html>

z trzech podstawowych środowisk wychowania chrześcijańskiego. W rzeczywistości Polski po 1990 r. szkole przypisano w tym względzie wyjątkowe znaczenie. W pierwszych latach po powrocie lekcji religii do szkoły dość powszechna była opinia, że szkolne nauczanie religii czyni zadość formacji religijnej dziecka. Z biegiem lat, mimo coraz lepszego przygotowania kadry katechetycznej, pogląd ten coraz bardziej nie wytrzymywał zderzenia z praktyką życia przede wszystkim młodzieży, która uczęszczając nawet systematycznie na dwie godziny lekcji religii tygodniowo zaczęła wykazywać tendencje do zwalniania się z praktyk religijnych. Zauważono wówczas wyraźniej, że także specyfika szkoły utrudnia pełną realizację katechezy, która będąc wychowaniem w wierze, wyraża się nie tylko w funkcjach nauczania i wychowania, realizowanych w jakiejś mierze w obszarze szkoły, ale też w funkcji inicjacji, czyli we wprowadzeniu w życie sakramentalne i życie wspólnoty chrześcijańskiej, co dokonuje się w pozostałych dwóch środowiskach – w parafii i w rodzinie²². Można dostrzec jeszcze inne słabe strony katechezy w szkole:

- osłabienie sakralnego charakteru;
- rozluźnienie więzi z parafią;
- dyspensowanie się rodziców od prowadzenia katechezy w rodzinie²³.

Wobec tego nasuwa się zasadnicze pytanie: czy współczesna szkoła może okazać wychowankowi znaczącą pomoc w dojrzewaniu do życiowych ról, obowiązków, kształtowaniu postawy odpowiedzialności, w odczytaniu powołania? Owszem, ale pod warunkiem, że program wychowawczy szkoły będzie spójny i nastawiony na integralny rozwój wychowanka, otwarty na formację religijną i kulturę chrześcijańską. Właśnie w tworzenie takiego programu powinna włączyć się parafia przede wszystkim poprzez swoich katechetów i duszpasterzy. Przygotowanie okolicznościowych akademii o charakterze religijno-patriotycznym, konkursów wiedzy religijnej, wspólnych warsztatów dla rodziców – to tylko niektóre propozycje wspierające tworzenie na terenie szkoły atmosfery sprzyjającej chrześcijańskiemu wychowaniu dziecka czy wprowadzaniu w świat prawdziwej kultury, a w konsekwencji formacji powołania. Oprócz tego za istotne uznać trzeba spotkania z nauczycielami, organizowane przynajmniej od czasu do czasu w budynkach parafialnych. Jest to możliwe zwłaszcza w małych parafiach. Już sama wspólnota stołu sprzyja zawiązaniu głębszej więzi. Nie można zapominać, że dzisiejsi

²² Współcześnie mówi się też o ewangelizacyjnym charakterze katechezy, co należy uznać za odpowiedź na procesy laicyzacji i dechryścianizacji.

²³ Por. P o t o c k i. *Wychowanie religijne w polskich przemianach* s. 257.

nauczyciele pozostają często w jakimś zagubieniu, są pozostawieni samym sobie, zbyt skoncentrowani na kolejnych stopniach awansu zawodowego²⁴. Nie należy do rzadkości, że posiadając nawet parę dyplomów ukończenia różnych studiów podyplomowych potrzebują wsparcia duchowego, formacji intelektualnej, dzięki której weszliby głębiej np. w zagadnienia antropologii chrześcijańskiej, wychowania personalistycznego, jakie spotykamy we współczesnej myśli Kościoła i w refleksji teologiczno-pedagogicznej. Spotkania takie stanowią równocześnie znakomite forum wymiany myśli na temat kierunków współczesnego wychowania, umożliwiają dzielenie się doświadczeniami z zakresu wychowania. Taka współpraca ułatwi np. wspólne przygotowanie programu rekolekcji wielkopostnych dla dzieci i młodzieży, tak silnie dyskutowanych także współcześnie.

WNIOSKI

Kształtowanie powołania, jakkolwiek wyodrębnione, jest ściśle związane z innymi celami i zadaniami wychowania chrześcijańskiego realizowanego w katechezie. Oznacza to, że dla odczytania i realizacji wezwania, jakie Bóg kieruje do chrześcijanina, ma znaczenie formacja dotycząca wszystkim wymiarów czy sfer, jakie wyodrębniamy w strukturze człowieka jako osoby, przy czym bezpośrednio znaczenie będą miały działania związane z moralnym wychowaniem dziecka, modlitwą i praktyką miłości, wielorakimi formami wychowania w wierze. Te kwestie w mniejszym lub większym stopniu leżą u podstaw kreślonych zadań dzisiejszej katechezy, która ma na względzie nie tylko umożliwienie katechizowanemu intelektualnej asymilacji wiary, ale kształtuje właściwą postawę życia chrześcijańskiego, stymuluje owoce świętości.

Pomoc, jaką niesie katecheza w odkrywaniu powołania, jest bardzo istotna, jeśli uwzględni się, że Bóg wyraża swoją wolę względem człowieka w sposób delikatny, posługując się znakami możliwymi do odczytania bardziej w sercu niż w umyśle. W odkryciu woli Boga z pomocą przychodzą też indywidualne dary – charyzmaty, dyspozycje. Uczulają one w jakiejś mierze, aby nie postępować wbrew sobie, przeciwko własnym pragnieniom i upodobaniom. Nie zmienia to jednak faktu, że powołany ciągle znajduje się w sytuacji wyboru, doświadczając na przemian radości, dochodzącej do głosu

²⁴ Por. S. D z i e k o Ń s k i. *Katecheza w szkole*. „Zeszyty Formacji” 2003 nr 1 s. 19-20.

zwłaszcza w sytuacji głębokiego przeświadczenia o spełnianiu się człowieka, oraz bólu, gdy napotyka trudności w realizacji powołania.

Dla kształtowania powołania nie są obojętne wychowanie i współczesna kultura, przy czym wpływ ten może być pozytywny lub negatywny. Za wyjątkowo groźny uznać trzeba postmodernizm, którego wpływ jest widoczny także w propozycjach wychowania i kultury, lansowanych przez zwolenników całkowitej laicyzacji życia ludzkiego.

BIBLIOGRAFIA

- Catechesi e formazione. Verso quale formazione a servizio della fede. Red. S. Calabrese. Torino 2004.
- Dz i e k o ń s k i S.: Formacja chrześcijańska dziecka w rodzinie w nauczaniu Kościoła. Warszawa 2006.
- K i c i ń s k i A.: Formacja katechety na wzór Samuela. W: Miejsca katechezy. Red. S. Kulpaczyński. Lublin 2005 s. 347-363.
- W r o ń s k a H.: Katecheza w stowarzyszeniach, ruchach i grupach. W: Miejsca katechezy: rodzina – parafia – szkoła. Red. S. Kulpaczyński. Lublin 2005 s. 99-138.

VOCATION AS A SIGNIFICANT PROBLEM OF MODERN CATECHESIS

S u m m a r y

The term “vocation” may be understood in many different ways, and in Christianity, most generally, calling a man by God to lead a certain way of life or to perform certain tasks, is defined in this way. Forming the calling, or vocation, although it is a distinct activity, is also closely connected with other aims and tasks of Christian education realized in catechesis. This means that in order to understand and to realize the calling that God directs to a Christian, formation is significant that touches all the dimensions or spheres that are distinguished in the structure of a man as a person; with activities connected with moral education of a child, with prayer and the practice of love, and with manifold forms of education in faith having immediate significance. These questions are at the foundations of setting tasks to modern catechesis that not only aims at making it possible for the catechized one to assimilate faith, but forms the proper attitude of a Christian life and stimulates the fruit of sanctity.

Translated by Tadeusz Karłowicz

Słowa kluczowe: powołanie, katecheza, rodzina, parafia, szkoła, rozwój człowieka.

Key words: vocation, catechesis, family, parish, school, man’s development.